

1000 FAKTAA MUINAINEN EGYPTI

NANCY HONOVICH

TAMMI

Ensimmäinen painos

Alkuteos: *1,000 Facts About Ancient Egypt*

Copyright © 2026 National Geographic
Partners, LLC. All rights reserved.

Reproduction of the whole or any part of
the contents without written permission
from the publisher is prohibited. NATIONAL
GEOGRAPHIC and Yellow Border Design
are trademarks of the National Geographic
Society, used under license.

Suomentanut Jarkko Iisakka

Suomenkielinen laitos © Tammi, 2026

Tammi on osa Werner Söderström

Osakeyhtiötä.

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-7930-5

Painettu EU:ssa.

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät
tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

1000 FAKTAA MUINAINEN EGYPTI

NANCY HONOVICH

ESIPUHE TOHTORI JENNIFER HOUSER WEGNER

TAMMI

HELSINKI

Sisällysluettelo

7	ESIPUHE	54	RUOKA
8	10 NOPEAA FAKTAA	56	TEMPPELIT
10	MUINAISEN EGYPTIN KARTTA	58	INSPIRAATION LÄHDE
12	NUMEROIDEN PYÖRITTELYÄ	60	HATSHEPSUT
14	JUMALIA JA JUMALATTARIA	62	PELIT JA HUVITUKSET
16	NIILI	64	KAUPANKÄYNTI JA TALOUS
18	FAARAO TUTANKHAMON	66	KUNINKAALLISTEN ELÄMÄ
20	MUUMIOINTI	68	POPKULTTUURI
22	PYRAMIDIT	70	HIEROGLYFIT
24	MUOTI JA TYYLI	72	MUINAINEN KAUNEUS
26	USKONTO JA RIITIT	74	ASEET, SOTURIT JA SOTA
28	ARKIELÄMÄ	76	SFINKSIT
30	KUULUISIA FAARAOITA	78	USKOMATTOMIA LÖYTÖJÄ
32	LISÄÄ MUUMIOISTA	80	RIKOKSET JA RANGAISTUKSET
34	TAUTEJA JA PARANNUSKEINOJA	82	KADONNEET KAUPUNGIT
36	KORUT	84	MUINAISEN EGYPTIN TUHO
38	NAISHALLITSIJAT	86	EGYPTOLOGIA
40	AMMATIT	88	SANASTO
42	ELÄIMET	90	SETI I:N HAUTA
44	JUHLAT	92	AIKAJANA
46	MAANVILJELY	93	DYNASTIAT JA HALLITSIJAT
48	TAITEET	94	HAKEMISTO
50	KEKSINNÖT	96	LÄHTEET
52	HALLINTO		

RAMSES II:N SUURI TEMPPELI
ABU SIMBELISSÄ

Muinainen Egypti on kiehtova ja salaperäinen. Niilin rannoilla tuhansia vuosia sitten kukoistanut sivilisaatio lumooa yhä tänä päivänä. Tässä kirjassa tutustutaan muinaisen Egyptin lukemattomiin ihmeisiin.

Suurin osa Egyptistä on aavikkoa, mutta kuumuuden ja kuivuuden keskellä etelästä pohjoiseen virtaa elämää antava Niili. Suuren virran rannalle egyptiläiset loivat erään muinaisajan ihmeellisimmistä valtakunnista. Sitä hallitsivat mahtavat faaraot, ja sillä oli turvanaan lukuisia jumalia ja jumalattaria.

Hallitsijoiden joukossa oli suuria sotureita, kuten Thutmosis III ja Ramses II, mutta myös kuuluisa Tutankhamon, joka nousi valtaan ollessaan vasta lapsi. Egyptin faaraon piti olla mies, mutta silti valtaistuimella istui myös muutama poikkeuksellinen nainen – esimerkiksi Hatshepsut ja Kleopatra. Muinaiset egyptiläiset uskoivat, että heidän hallitsijansa suojelivat Egyptiä ja sen kansaa yhdessä jumalten kanssa.

Muinainen Egypti oli silti muutakin kuin faaraoita ja jumaluuksia. Tutkijoiden uurastuksen ansiosta tunnemme erilaisten ihmisten arkea laidasta laitaan, varakkaista virkamiehistä köyhiin maanviljelijöihin. Tiedämme, missä he elivät, mitä he söivät ja miten he pukeutuivat. Meillä on käsitys siitä, miten he tekivät työtään ja käyttivät vapaa-aikansa.

Egyptiläiset uskoivat kuolemanjälkeiseen elämään. Siksi he näkivät paljon vaivaa muumioidakseen vainajansa ja antaakseen näille hyvät hautajaiset. Egyptiläiset rakensivat valtavia pyramideja ja kätkeytyä hautakammioita suojellakseen tuonpuoleiseen matkaavan vainajan ruumista ja sen mukana haudattuja esineitä. Taiteilijat ja käsi-

työläiset loivat mykistäviä mestariteoksia, kuten patsaita, koruja ja savi- ja kiviastioita. Taideteosten lisäksi vainaja sai mukaansa hautaan esimerkiksi vaatteita ja huonekaluja, sillä hänen uskottiin tarvitsevan niitä tuonpuoleisessa.

Egyptiläiset edistivät arkkitehtuuria, luonnontieteitä, lääketiedettä ja matemaatiikkaa monin tavoin. He kehittivät sadoista hieroglyfeistä koostuvan monimutkaisen kirjoitusjärjestelmän, jota käytettiin yli 3 000 vuoden ajan. Jean-François Champollionin – joka onnistui ensimmäisenä tulkitsemaan hieroglyfejä – ja lukemattomien häntä seuranneiden tutkijoiden ansiosta pystymme lukemaan, mitä egyptiläiset kaiversivat kiviin tai kirjoittivat papyruksille. Kirjoitusten kautta opimme edelleen lisää muinaisten egyptiläisten maailmasta.

Kun minulta kysytään, miksi ryhdyin egyptologiksi, kerron kuinka yhteiskuntaopin opettajani kuudennella luokalla tutustutti minut muinaisen maailman ihmeisiin. Lumouduin lukiessani arkeologien löydöistä, esimerkiksi Howard Carterin vuonna 1922 löytämästä Tutankhamonin haudasta, ja minua kiehtoi hieroglyfien salakielen selvittäminen. Muinainen Egypti oli kuin arvoitus, joka odotti ratkaisemista.

Egyptologiassa tehdään edelleen tärkeitä löytöjä. Egyptin tutkiminen jatkuu, ja maassa tehdään arkeologisia tutkimuksia, joissa paljastuu temppeleitä, hautoja ja kaupunkia jännittävine esinelöytöineen. Egyptologien apuna on yhä enemmän kaikenlaista uutta tekniikkaa. Tiedämme muinaisesta Egyptistä jo vaikka kuinka paljon, mutta silti opittavaa riittää edelleen. Egyptin hiekkaan kätkeytyy vielä monta tarinaa!

Tohtori Jennifer Houser Wegner

Lähi-idän kielten ja kulttuurien laitos
Pennsylvanian yliopisto, Yhdysvallat

FAKTOJA, VUOSILUKUJA JA HALLITSIJOIDEN NIMIÄ

Tässä kirjassa esitellään 1 000 faktaa muinaisen Egyptin ihmisistä, kulttuurista, yhteiskunnasta, uskonnosta ja arkielämästä. Kirjan lopussa on sanasto, jossa selitetään erikoisemmat sanat ja termit. Lisäksi aikajanaan on merkitty muinaisen Egyptin historian tärkeitä tapahtumia ja luettelo dynastioista ja hallitsijoista. Arvioidut vuosiluvut perustuvat historiallisiin lähteisiin, jotka ovat joiltakin aikakausilta puutteellisia tai niitä ei ole ollenkaan. Lisäksi hallitsijoiden nimet on käännetty muinaisesta kielestä, ja eri tutkijat ovat tehneet niistä erilaisia tulkintoja, joten muissa kirjoissa samat nimet on saatettu kirjoittaa eri tavalla.

10 nopeaa faktaa m

1

Yli 90 prosenttia Egyptistä on polttavan kuumaa aavikkoa.

2

Monet muinaisista egyptiläisistä polveutuivat metsästäjistä ja kalastajista, jotka asettuivat Niilin varrelle melkein 8 000 vuotta sitten.

3

Niilin maaperä sopi hyvin maanviljelyyn, joten varhaiset asukkaat alkoivat kasvattaa esimerkiksi viljaa.

4

Niilin alueen kylät ja kaupungit yhdistettiin kuningaskunnaksi vuonna 3100 eaa.

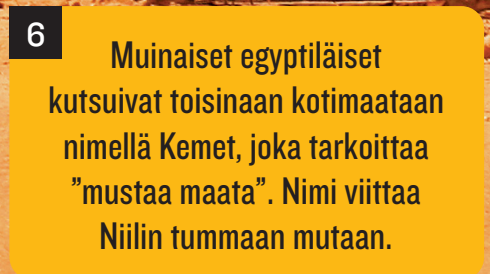
5

Valtansa huipulla vuosina 1504–1450 eaa. muinainen Egypti ulottui Niilin laaksosta nykyisen Syyrian, Israelin ja Jordanian alueille.

6

Muinaiset egyptiläiset kutsuivat toisinaan kotimaataan nimellä Kemet, joka tarkoittaa ”mustaa maata”. Nimi viittaa Niilin tummaan mutaan.

GIZAN PYRAMIDIT

uinaisesta Egyptistä

7

Noin 500 vuoden ajan egyptiläiset rakensivat pyramideja, joita käytettiin kuninkaallisina hautakammioina. Monet pyramideista ovat säilyneet nykyaikaan asti.

9

Lähes 3 000 vuoden aikana muinaista Egyptiä hallitsi 30 eri dynastiaa eli sukua.

10

Noin vuoden 1000 eaa. jälkeen muinainen Egypti alkoi heiketä, sillä kuningaskunta menetti osan rikkauksistaan ja maastaan ja hajosi pienempiin osiin.

8

Muinaisten egyptiläisten puhumassa kielessä oli samoja piirteitä kuin arabiaassa, hepreassa ja joissakin afrikkalaisten heimojen kielissä.

Muinaisen Egyptin kartta

PÄÄALUEET: YLÄ-EGYPTI JA ALA-EGYPTI

Ennen kuin muinainen Egypti yhdistyi yhdeksi kuningaskunnaksi, se oli jakautunut kahteen pääalueeseen: Ylä-Egyptiin ja Ala-Egyptiin. Koska Niili virtaa etelästä pohjoiseen, eteläistä aluetta kutsuttiin Ylä-Egyptiksi ja pohjoista Ala-Egyptiksi.

VÄLIMERI

Niilin suisto

NIILIN SUISTO

Niili virtaa ylängöiltä, jotka sijaitsevat Egyptistä etelään.

Ennen kuin joki laskee Välimereseen, se haarautuu ja muodostaa kolmiomaisen alueen, Niilin suiston. Suisto kattaa valtaosan Ala-Egyptistä, ja se on eräs maailman hedelmällisimmistä viljelyalueista.

MEMFIS

Memfis oli muinaisen Egyptin yhdistyneen kuningaskunnan varhainen pääkaupunki. Se sijaitsi Niilin suiston eteläpuolella. Monet faaraot rakensivat Memfisin lähelle pyramideja. Sinne rakennettiin myös Gizan suuret pyramidit.

MANNERTEN YHTYMÄKOHDASSA

Muinainen Egypti oli kapea maakaistale Afrikan sydäimestä virtaavan Niilin alajuoksulla. Siinäin niemimaa on silta Afrikan ja Aasian välissä.

LÄNTINEN AAVIKKO

KARTTAMERKIT

- Hedelmällistä maata
- Muinaiseen Egyptiin liittyvä paikka
- Katarakti (koskialue)
- Nykyinen kaupunki

0 kilometriä 50

Kartan rantaviivat, valtioiden rajat ja Niilin uoma vastaavat nykyistä tilannetta.

AAVIKKO

Niilin laakson kummallakin puolella on aavikko: Läntinen aavikko ja Itäinen aavikko. Muinaisina aikoina nuo kallio- ja hiekkamaat suojelivat Egyptiä tunkeilijoilta. Egyptiläiset käyttivät aavikosta nimitystä desheret, joka tarkoittaa ”punaista maata”.

SAUDI- ARABIA

Sinaai

Punaisenmeren
kukkulat

NIILIN LAAKSON KALLIOT

Muinaiset egyptiläiset saivat joen varrella kohoavista kalkkikivi- ja hiekkakivi- kallioista rakennusaineita esimerkiksi pyramideihin ja temppeleihin.

PUNAINENMERI

VUORET

Itäisellä aavikolla pohjoisesta etelään kulkee pieni vuoristo, jota kutsutaan toisinaan Punaisenmeren kukkuloiksi. Siellä muinaiset egyptiläiset kaivoivat kallisarvoisia kiviä ja metalleja, kuten kultaa.

ITÄINEN AAVIKKO

YLÄ - EGYPTI

THEBA

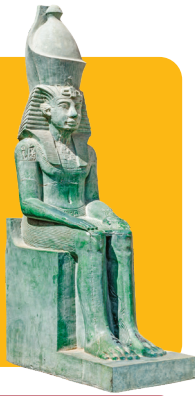
Thebasta tuli muinaisen Egyptin pääkaupunki vuoden 2040 eaa. paikkeilla. Ylä-Egyptissä sijaitsevassa kaupungissa on monia kuuluisia rakennelmia, kuten Karnakin temppeli ja Luxorin temppeli, sekä jylhiä, pylväsmäisiä obeliskeja. Nykyään itäinen Theba tunnetaan nimellä Luxor.

NUBIA

Nasser-järvi

1

Muinaisen Egyptin sivilisaatio kukoisti lähes 3 000 vuotta, ja sen aika päättyi noin vuonna 30 eaa.

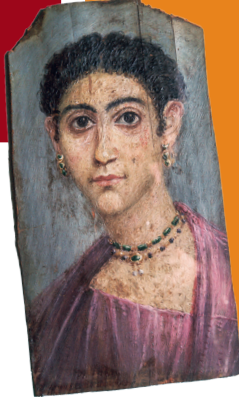
2

Muinaisen Egyptin loiston päivinä sen väkiluku on voinut olla jopa kolme miljoonaa.

3

Nykyään Egyptissä elää yli 96 miljoonaa ihmistä.

4

Muinaisessa Egyptissä naiset elivät keskimäärin noin 30-vuotiaiksi ja miehet noin 34-vuotiaiksi.

5

Historioitsijat uskovat, että kuuluisa faarao Ramses II eli yli 80-vuotiaaksi.

25 lukuun otettavaa

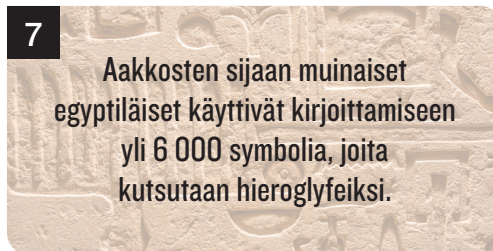
6

Ramses II:lla oli yli 100 lasta. Heistä ainakin 52 oli poikia.

7

Aakkosten sijaan muinaiset egyptiläiset käyttivät kirjoittamiseen yli 6 000 symbolia, joita kutsutaan hieroglyfeiksi.

8

Muinaisten egyptiläisten nollaa tarkoittava hieroglyfi tarkoittaa myös kauneutta.

12

Vuonna 1954 arkeologit löysivät 4 600 vuotta vanhan veneen, joka kuului faarao Kheopsille.

9

Miljoonaa tarkoittava merkki esittää jumalaa, joka on levittänyt kätensä.

10

Muinaisten egyptiläisten kuukaudessa oli vain kolme viikkoa.

11

Muinaisessa Egyptissä kouluun päässeet pojat aloittivat opinnot noin viisivuotiaina. Vain harvat tytöt pääsivät kouluun.

13

Kheopsin veneessä oli 12 airoa. Kukin Kheopsin veneen 12 airosta oli veistetty yhdestä puusta.

14

Gizan suuri pyramidi on tehty noin 2 300 000 kivenlohkareesta.

15

Suuri pyramidi painaa ainakin kuusi miljoonaa tonnia eli suunnilleen saman verran kuin 18 309 Boeing 747 -suihkukonetta.

16

Muinaisessa Egyptissä tytöt saivat mennä naimisiin 12–14-vuotiaina.

17

Useimmat pojat menivät naimisiin 16–20-vuotiaina.

18

Muinaisten egyptiläisten viikko kesti kymmenen päivää. Yleensä ihmiset tekivät töitä suurimman osan viikosta ja pitivät yhden lepopäivän.

numerofaktaa

19

Noin 95 prosenttia muinaisista egyptiläisistä eli Niilin varrella. Nykypäivän Egyptissä osuus on sama.

20

Vuonna 1970 eräs norjalainen tutkija rakensi papyrusveneeseen, jollaisia muinaisessa Egyptissä käytettiin. Hän purjehti sillä noin 6 400 kilometrin matkan.

21

Pepi II hallitsi Egyptiä yli 60 vuoden ajan – kauemmin kuin yksikään toinen faarao.

22

Tutankhamonin muumion käärinliinojen päältä ja sisältä löydettiin yhteensä 143 esinettä, muun muassa tikareja ja koruja.

23

Alle viisi prosenttia kaikista muinaisen Egyptin asukkaista osasi lukea.

24

Muinaiset egyptiläiset tunsivat kolme vuodenaikaa: ahket oli tulvakausi, peret kasvukausi ja shemu sadonkorjuukausi.

Egypti ei ole yksössijalla pyramidien määrässä. Sudanista on löydetty 255 pyramidia ja Egyptistä 138.

25

1

Muinaisilla egyptiläisillä oli noin 2 000 jumalaa ja jumalatarta.

2

Useimmat egyptiläiset uskoivat, että kaikki jumalat olivat saman luojajumalan luomuksia, mutta luojajumalan nimi ja ominaisuudet vaihtelivat alueittain.

3

Ptah on eräs vanhimmista egyptiläisistä luoja-jumalista. Häntä palvottiin alkujaan Memfisissä, mutta myöhemmin Ptahilla oli palvojia kaikkialla Egyptissä.

4

Erään myytin mukaan Ptah loi elävät olennot yksinkertaisesti lausumalla niiden nimet.

5

Elefantinen saarella palvottiin luojajumalaa nimeltä Khnum.

6

Ra oli luojajumala, jonka uskottiin muovanneen ihmiset omista kyynelistään.

7

Egyptiläiset yhdistivät Ran aurinkoon ja uskoivat jumalan kuolevan joka ilta auringon laskiessa ja syntyvän uudelleen auringon noustessa.

8

Ran luoma Shu oli ilman ja tuulen jumala.

9

Ran tytär Tefnut oli kosteuden jumalatar. Tefnutilla oli naaras-leijonan pää.

10

Geb oli maan jumala. Muinaiset egyptiläiset uskoivat, että hänen naurunsa synnytti maanjäristyksiä.

11

Muumioinnin jumala Anubis kuvataan sakaalinpäisenä, koska egyptiläiset näkivät sakaaleja usein hautausmaiden liepeillä.

12

Egyptiläiset uskoivat, että kutomisen jumalatar Tayet loi muumioiden käärinliinat.

13

Uskottiin, että Niilin jumala Hapi asui luolassa Elefantinen saaren alla.

14

Thot oli kuun jumala, joka keksi kirjoitustaidon. Hän piti kirjaa vainajista.

15

Taikavoimistaan tunnettu äitijumalatar Isis suri vainajia yhdessä sisarensa, hautajaisten jumalatar Neftysin kanssa.

16

Isis oli naimisissa tuonelaan hallinneen Osiris-jumalan kanssa. Osiris eli jonkin aikaa maan päällä ihmisen hahmossa.

17

Erään legendan mukaan Seth surmasi veljensä Osiriksen, mutta tämä syntyi uudelleen Isiksen muumioitua puolisonsa.

18

Muinaiset egyptiläiset uskoivat, että Osiris oli ensimmäinen muumio.

19

Sobek oli krokotiilijumala, joka söi mielellään lihaa – varsinkin Egyptin vihollisten lihaa.

20

Muinaiset egyptiläiset uskoivat, että krokotiileilla ei ollut kieltä, koska Sobek oli irrottanut omansa. Todellisuudessa krokotiileilla on lyhyt kieli.

21

Wadjet oli kobrajumalatar, joka suojeli Egyptin kuningasta yhdessä korppikotkajumalatar Nekhbetin kanssa.

22

Bastet oli kissajumalatar, joka yhdistettiin musiikkiin ja tanssiin. Kuussa hänellä on usein kädessään sistrum-soitin eli helistin.

23

Kissat pitävät huolta poikasistaan, joten Bastetista tuli raskaana olevien naisten suojelija.

24

Lehmäjumalatar Hathor liittyi läheisesti linnunrataan. Egyptiläiset uskoivat, että linnunrata oli Hathorin utareista virtaavaa maitoa.

25

Hathor rakasti kiviä ja metalleja, joten häntä pidettiin kaivostyöläisten suojelijana.

26

Sekhmet oli leijonapäinen jumalatar ja Ran tytär.

27

Muinaiset egyptiläiset uskoivat, että aavikon kuuma tuuli ja kulkutaudit olivat Sekhmetin aikaansaannosta.

28

Seth oli kaaoksen, myrskyjen ja aavikoiden jumala. Hänet on usein kuvattu aasina, sikana tai virtahepona.

29

Haukanpäinen Horus-jumala menetti silmänsä taistellessaan Sethiä vastaan, mutta silmä taitettiin jälleen terveeksi.

30

Horusen silmä on myytin innoittama symboli, joka edusti terveyttä, parantamista ja suojelua.

31

Bes oli synnytyksen ja kodin suojelujumala. Hänen kuvansa kaiverrettiin usein huonekaluihin ja muihin kodin esineisiin.

32

Apofis oli pimeyden ja tuhon henki, joka kuvattiin usein kerälle kiertyneenä käärmeenä.

33

Jotkut egyptiläiset papit torjuivat Apofiksen edustamaa pahuutta tuhoamalla käärmettä esittäviä kuvia.

34

Lapsia ja raskaana olevia naisia suojellut jumalatar Taweret oli Besin naispuolinen vastine.

35

Taweretilla oli virtahevon pää, krokotiilin häntä ja leijonan käpälät.

36

Jotkut tutkijat arvelevat, että egyptiläinen lännen jumalatar Amentet oli peräisin nykyisen Libyan alueelta.

37

Muinaisille egyptiläisille länteen laskeva aurinko edusti kuolemaa, joten Amentet oli myös yksi vainajien jumalista.

38

Jos vastasyntyneellä sonnilla oli oikeanlainen musta ja valkoinen kuviointi, eläimen uskottiin olevan maan päälle syntynyt hedelmällisyyden-jumala Apis.

39

Apis-sonnin kuoltua sen ruumis muumioitiin.

40

Nefertum syntyi sinisen lootuksen nupusta, ja siksi hänestä tuli hajuvesien jumala.

41

Egyptin aavikoilla eli useita erilaisia skorpioneja, joiden pisto oli tappavan myrkyllinen. Skorpionijumalatar Selket suojeli ihmisiä pistoilta.

42

Kirjoitustaidon jumalatar Seshat piti kirjaa muinaisen Egyptin kuninkaiden sotasaaliista, muun muassa lampaista, nautoista ja vuohista.

43

Myyttisellä Benu-linnulla oli haikaran pää ja haukan ruumis. Benuilla oli yhteys luomisen ja auringon jumaliin.

44

Muinaisille egyptiläisille Orionin tähtikuvio edusti tähtijumala Sahua, joka voitiin nähdä vain öisin.

45

Orionin lähistöllä näkyvä tähti Sirius oli egyptiläisille Sodpet-jumalatar, Sahun puoliso.

46

Sodpetin tähti ilmestyi yötaivaalle juuri ennen tulvakautta, joten egyptiläiset pitivät Sodpetia yhtenä maanviljelyn jumalattarista.

47

Taikuuden jumala Heka kuvattiin usein kobrana tai kobranpäisenä miehenä.

48

Anat oli soturijumalatar, joka suojeli faaraota taistelussa.

49

Shai oli kohtalon jumala, jonka uskottiin päättävän, miten kauan ihminen elää.

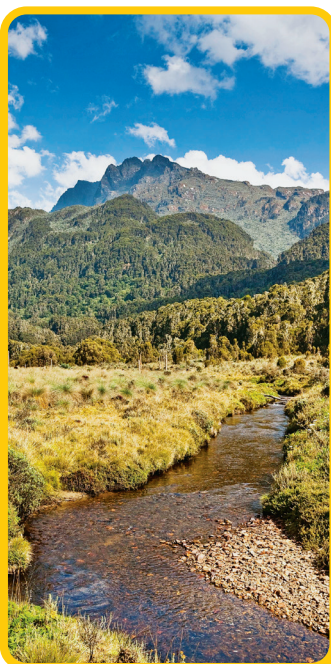
50

Satis oli jumalatar, joka suojeli Egyptin eteläosaa nuolillaan.

50 taivaallista faktaa jumalista ja jumalattarista

EGYPTILÄISIÄ
JUMALHAAMOJA
SOBEKIN TEMPELISSÄ

15 virtaavaa

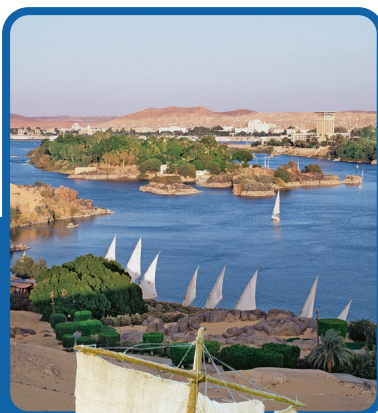
1 Niili on noin 6 700 kilometrin mittainen, ja se on Afrikan pisin joki.

2 Niili virtaa Egyptin lisäksi kymmenen maan halki: Burundin, Eritrean, Etelä-Sudanin, Etiopian, Kenian, Kongon demokraattisen tasavallan, Ruandan, Sudanin, Tansanian ja Ugandan.

3 Useimmat asiantuntijat ovat sitä mieltä, että Niili saa alkunsa Victorianjärvestä ja Rwenzori-vuorilta virtaavista vesistä Itä-Afrikassa.

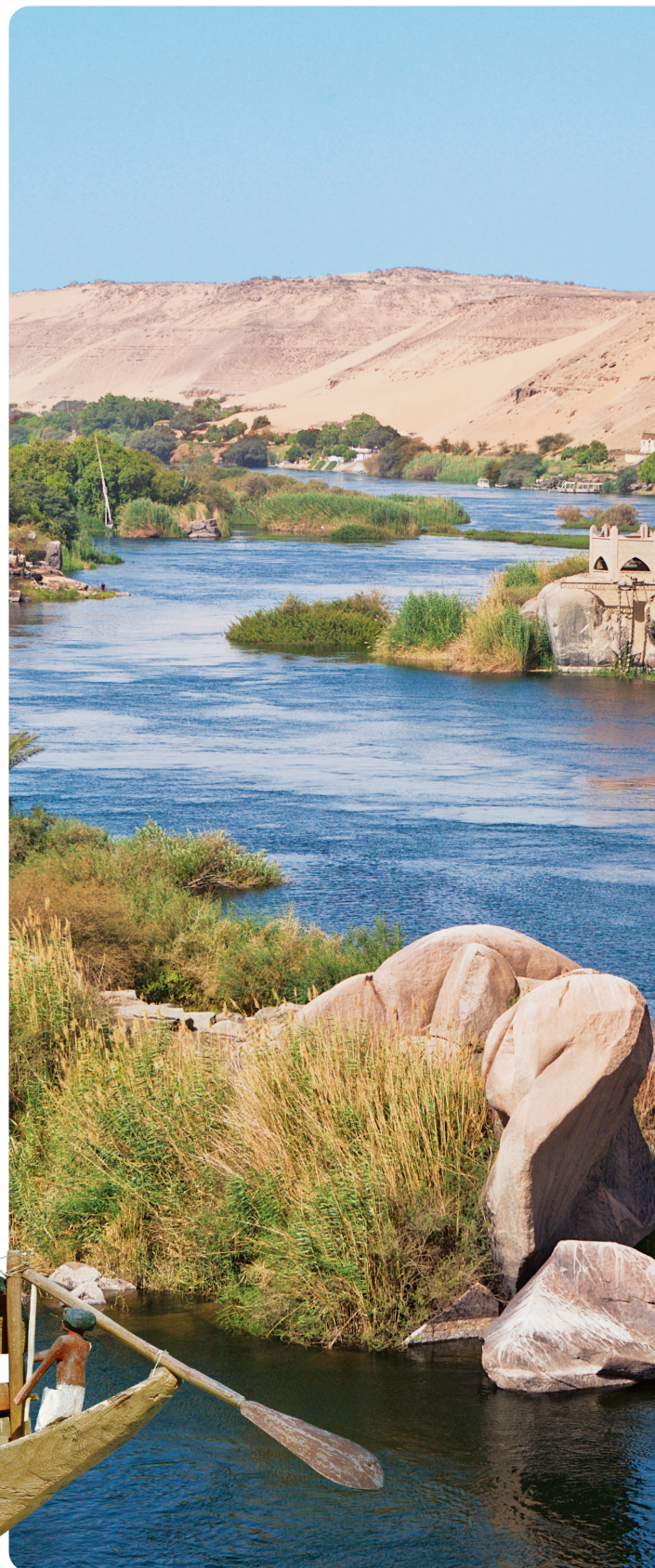
4 Niilissä elää maailman suurin makean veden kala, niilinahven, joka voi kasvaa jopa 1,8 metriä pitkäksi.

5 Keskellä Niiliä nököttää pikkuinen saari nimeltä Elefantine. Siellä sijaitsi muinaisen Egyptin eteläisin kaupunki.

6 Egyptiläiset käyttivät Niiliä valtatienään. He purjehtivat jokea pitkin veneillä, joita ohjattiin perään kiinnitettyillä airoilla.

7 Matkalla ylävirtaan tarvittiin tuulen apua. Silloin veneeseen nostettiin suuri purje.

faktaa Niilistä

NIILIN VARTTA
ASSUANISSA

8

Papyrus on Niilin soilla kasvava kaisla. Siitä valmistettiin samannimistä paperimaista materiaalia sekä pieniä veneitä.

9

Tulvien aikana Niilissä virtasi tummaa lietettä, joka sai koko joen näyttämään tummalta.

10

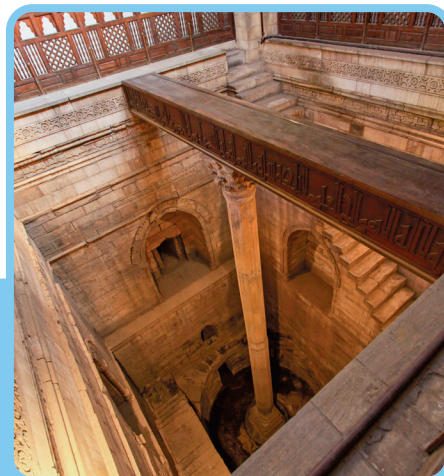
Niilissä virtaa noin kolme miljoonaa litraa vettä sekunnissa.

11

Etelän ylängöillä lankeavien rankkasateiden ja sulavan lumen vuoksi Niili tulvii joka vuosi. Nykyään joessa on useita patoja, joilla tulvimista säädelään.

12

Aikoinaan Niilin tulvimis-
korkeutta mitattiin nilo-
metreiksi kutsuttujen
kaivojen avulla.

13

Muinaiset egyptiläiset uskoivat, että Niilin jumala Hapi sai virran tulvimaan.

14

Kala – muun muassa kissakala ja ahven – oli tärkeää ravintoa jokivarren asukkaille. Egyptiläiset kalastivat verkoilla, koukuilla ja keihäillä.

15

Niilissä on kuusi merkittävää kataraktia eli koskialuetta, joilla vesi ryöpyy vuolaana kallioiden yli. Kataraktien läpi oli vaikea purjehtia, ja ne pitivät vihollisen laivat loitolla.

1 Faarao Tutankhamonista tuli kuuluisa vuonna 1922, kun brittiläinen arkeologi Howard Carter löysi hänen hautansa.

2 Tutankhamonin hauta löydettiin Kuninkaiden laaksosta, johon on haudattu myös muita faaraoita.

3 Howard Carterin retkikuntaan osallistunut egyptologian harrastaja lordi Carnarvon kuoli moskiiton levittämään tautiin käytyään haudassa, ja sen jälkeen alkoi levitä huhuja mumion kirouksesta.

4 Tutankhamonia alettiin kutsua lapsi-faaraksi, koska hän oli vain yhdeksänvuotias noustessaan Egyptin valtaistuimelle.

5 Faarao Tutankhamon hallitsi vain kymmenen vuoden ajan ja kuoli 19-vuotiaana.

25 haudasta kaivettua faktaa kuningas

6 Tutankhamonin mumion päässä oli kultainen kuolinnamio. Naamion kasvoista voi saada käsityksen siitä, miltä faarao näytti.

7 Kuolinnamion päähineessä on korppikotka merkinä Ylä-Egyptin kuninkuudesta ja kobra merkinä Ala-Egyptin kuninkuudesta.

9 Mumio ja ruumisarkut oli suljettu suureen kiviarkkuun eli sarkofagiin.

8 Tutankhamonin muumiolla oli kolme sisäkkäistä ruumisarkkua. Sisin arkku oli puhdasta kultaa.

12 Haudan esineistöön kuului puisia kirstuja, jotka olivat täynnä vaatteita — niissä oli muun muassa sata paria sandaaleja.

10 Faaraan kuolinsyy on jäänyt arvoitukseksi. Jotkut ovat epäilleet esimerkiksi sotavaunujen törmäystä, onnettomuutta tai sairautta.

11 Tutankhamon uskoi, että kuoleman jälkeen hänen henkensä jäisi eloon. Siksi faaraan mukana haudattiin 365 patsasta, joiden oli tarkoitus toimia hänen palvelijoinaan tuonpuoleisessa.

13

Haudasta löydettiin kuudet sotavaunut. Jotkut niistä olivat suuria, ja niitä käytettiin luultavasti seremonioissa. Toiset taas olivat pieniä, ja ne oli tarkoitettu sotimiseen ja metsästyksen.

14

Tutankhamonin vaunujen pyörissä oli taipuisasta puusta tehty renkaat ja puolat, jotka vaimensivat tärinää epätasaisessa maastossa.

15

Tutankhamonin isä julisti auringonjumala Atonin Egyptin tärkeimmäksi jumalaksi. Myöhemmin Tutankhamon nosti Atonin tilalle luoja-jumala Amonin.

16

Tutankhamon eli "Amonin elävä kuva" ei ole faaraon alkuperäinen nimi. Se oli aikaisemmin Tutankhaton eli "Atonin elävä kuva", mutta faarao vaihtoi nimensä.

17

Tutankhamonin haudan pinta-ala oli vain 110 neliömetriä eli noin puolet tenniskentän koosta.

Tutankhamonista

18

Tutankhamonin röntgenkuvista on selvinnyt, että faaraon reisiluu murtui vähän ennen hänen kuolemaansa.

19

Tutankhamonin hampaissa ei ollut ollenkaan reikiä.

20

Tutankhamon varttui Amarna-nimisen kaupungin palatsissa, luultavasti kuninkaallisten lastenhoitajien huomassa.

22

Haudan seinällä olevassa maalauksessa Tutankhamon on kuvattu Osiriksen hahmossa. Osiris oli jumala, joka kuoli ja syntyi uudelleen.

24

Seremonioissa Tutankhamon kantoi luultavasti käyräpäistä lammaspaimenen sauvaa sekä varstaa eli eräänlaista ruoskaa.

21

Faaraon haudasta löytynyt rautatikari on luultavasti tehty meteoriitista eli avaruudesta pudonneesta möhkälestä.

23

Tutankhamonin kuoltua hänen sisäelimensä – muun muassa keuhkot, maksa ja suolet – poistettiin ja suljettiin erillisiin astioihin.

Vuonna 2017 Niilin varrelta kaivettiin esiin suuri patsas. Asiantuntijat uskovat sen esittävän kuningatar Tejeä – Tutankhamonin isoäitiä.

25

15 maatumatonta

- 1 Egyptiläiset uskoivat, että kuoleman jälkeen ihmisen sielu jatkoi elämää. Jos ruumis tuhoutui, sielu saattoi hävitä, joten ruumis säilöttiin mumioimalla.

- 2 Muumion tekeminen kesti noin 70 päivää.

- 3 Muumiointi oli palsamoijien tehtävä. Heitä johtanut pappi käytti sakaalinaamiota, joka symboloi Anubista – mumioinnin jumalaa.

- 4 Palsamoijat aloittivat mumioimisen työntämällä koukun vainajan nenän kautta aivoihin. Aivot survottiin ja vedettiin tai valutettiin ulos.

- 5 Sieraimiin kaadettiin tahmeaa pihkaa, joka tukki tyhjän kallo-ontelon.

- 6 Palsamoijat tekivät ruumiin vasemmalle puolelle viillon, jonka kautta he poistivat maksan, keuhkot, suolet ja vatsalaukun.

- 7 Elimet laitettiin ruukkuihin, joista kukin oli tehty eri jumalan näköiseksi. Ruukkuja kutsuttiin kanooppiastioiksi, luultavaksi siksi, että Kanopus-nimisellä kaupungilla oli yhteys Osirikseen, vainajien jumalaan.

ANUBIS HUOLEHTII SENNEDJEM-NIMISEN MERKITTÄVÄN KÄSITYÖLÄISEN MUUMIOSTA.

faktaa muumioista

8 Egyptiläiset uskoivat, että sielu tarvitsi sydäntä myös tuonpuoleisessa, joten se jätettiin ruumiin sisälle.

9 Palsamoijat pesivät ruumiin vedellä ja viinillä poistaakseen epämiellyttävät hajut.

10 Palsamoijat peittivät ruumiin 40 päiväksi natronilla eli lipeäsuolalla. Suola imi kosteutta ja esti ruumiin mätänemisen.

11 Natronin poistamisen jälkeen palsamoijat täyttivät ruumiin pellava-kaistaleilla, mudalla ja sahanpurulla, jotta sen muoto säilyi.

12 Kuivattu ruumis käsiteltiin usein pihkalla ja mehiläisvahalla. Ne pitivät mätänemistä aiheuttavat bakteerit ja kosteuden poissa.

13 Vainajan kääriminen pellavaliinoiniin kesti noin 15 päivää.

14 Yhden muumion käärimiseen käytetty pellava riittäisi peittämään kolme neljäsosaa koripallokentästä.

15 Muumion kasvoille asetettiin vainajaa esittävä naamio, jotta sielu tunnistaisi ruumiinsa myös tuonpuoleisessa.

15 kärkevää fakt

1 Ennen kuin pyramideja alettiin rakentaa, egyptiläiset hautasivat kuolleet hallitsijansa tasakattoisiin mastaba-hautoihin.

2 Yli 4 600 vuotta sitten kuningas Djoserin haudaksi rakennettu porrasperäpyramidi on Egyptin vanhin tunnettu pyramidi.

3 Porrasperäpyramidista tehtiin aluksi mastaba, mutta Djoser halusi jotakin hienompaa, joten ennen kuolemaansa hän rakennutti sen päälle viisi kerrosta lisää.

4 Kuningas Sneferu oli päättänyt rakennuttaa sileäkylkisen pyramidin, mutta ensimmäisten yritysten tuloksena syntyi kömpelönnäköinen Taitettu pyramidi. Siihen ei haudattu yhtään muumiota.

5 Sen jälkeen Sneferu rakennutti sileäkylkisen Pohjoisen pyramidin eli Punaisen pyramidin. Se on saanut lempinimensä rakennuskivien punertavasta väristä. Sneferun hautapaikkaa ei tunneta.

6 Gizan suuri pyramidi on Egyptin suurin. Se on 147 metriä korkea eli korkeampi kuin 33 kaksikerroksista bussia päällekkäin.

7 Suuri pyramidi valmistui faarao Kheopsin hautakammioksi noin vuonna 2530 eaa. Suurin osa työhön palkatuista rakentajista oli maanviljelijöitä eikä kokeneita muurareita.

aa pyramideista

KHEFRENIN PYRAMIDI JA
SUURI SFINKSI GIZASSA

8

Jotkut pyramidiin huipuista eli lakikivistä tehtiin graniitista. Graniitti on niin kova, että sitä täytyi työstää doleriittikivestä tehdyillä pallomaisilla nuijilla.

9

Jokainen Kheopsin pyramidin rakentamisessa käytetyistä kivilohkareista painaa noin 2,5 tonnia eli suunnilleen saman verran kuin 20 norsuvauvaa.

10

Monien pyramidiin sisus tehtiin kalkkivilohkareista. Kalkkikivi on pehmeää, joten sitä voitiin työstää kuparitaltoilla.

11

Louhoksella raskaat kivet asetettiin vedellä kostutetulle luiskalle, jota pitkin härät vetivät ne pois.

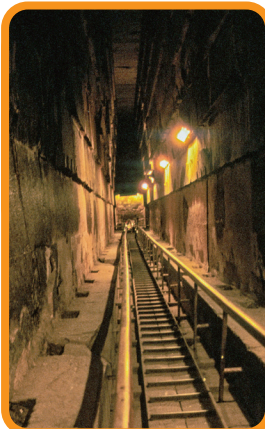
12

Pyramidin rakennustyömaalla kiviä luultavasti kiskottiin miesvoimin puunrunkojen päällä.

13

Kheopsin pyramidin sisällä on Suuri galleria eli pitkä ja kapea käytävä, joka johtaa Kuningattaren kammioon ja Kuninkaan kammioon.

14

Aluksi Kheopsin ruumista säilytettiin sarkofagissa Kuninkaan kammiossa, mutta myöhemmin se joutui haudan-ryöstäjien saaliiksi.

15

Kuningattaren kammion tarkoitus on jäänyt arvoitukseksi. Kheopsilla uskotaan olleen kolme vaimoa, mutta ketään heistä ei haudattu pyramidiin.

TUTKI MUINAISEN EGYPTIN IHMEELLISTÄ MAAILMAA!

Värikkäässä ja kattavassa kirjassa tutustutaan muinaisen Egyptin mahtaviin hallitsijoihin, salaperäisiin jumaliin ja rikkaaseen kulttuuriin. Teos on täynnä kiehtovia faktoja muun muassa faaraoiden uskomattomista aikaansaannoksista ja heidän pyramidihautojensa salakäytävistä. Sivuilla Niilin varren muinainen sivilisaatio herää jälleen henkiin!

**EGYPTILÄISET
HAMMAS-
LÄÄKÄRIT**
PAIKKASIVAT HAMPAITA
PIHKASTA JA
MINERAALEISTA
VALMISTETULLA
MASSALLA.

JOKAINEN
**KHEOPSIN
PYRAMIDIN**
RAKENTAMISESSA
KÄYTETYISTÄ KIVI-
LOHKAREISTA PAINAA
NOIN 2,5 TONNIA
ELI SUUNNILLEEN
SAMAN VERRAN KUIN
20 NORSUVAUVAA.

**MUUMIOIDEN
SILMÄLUOMIEN ALLE OLI
TAPANA ASETTAA
SILMIEN
NÄKÖISIKSI
MAALATUT KIVET.**

